

מתיישבים יהודים במושבה קלרה שבארגנטינה

גאוצ'ו יהודי ללא שוחט?

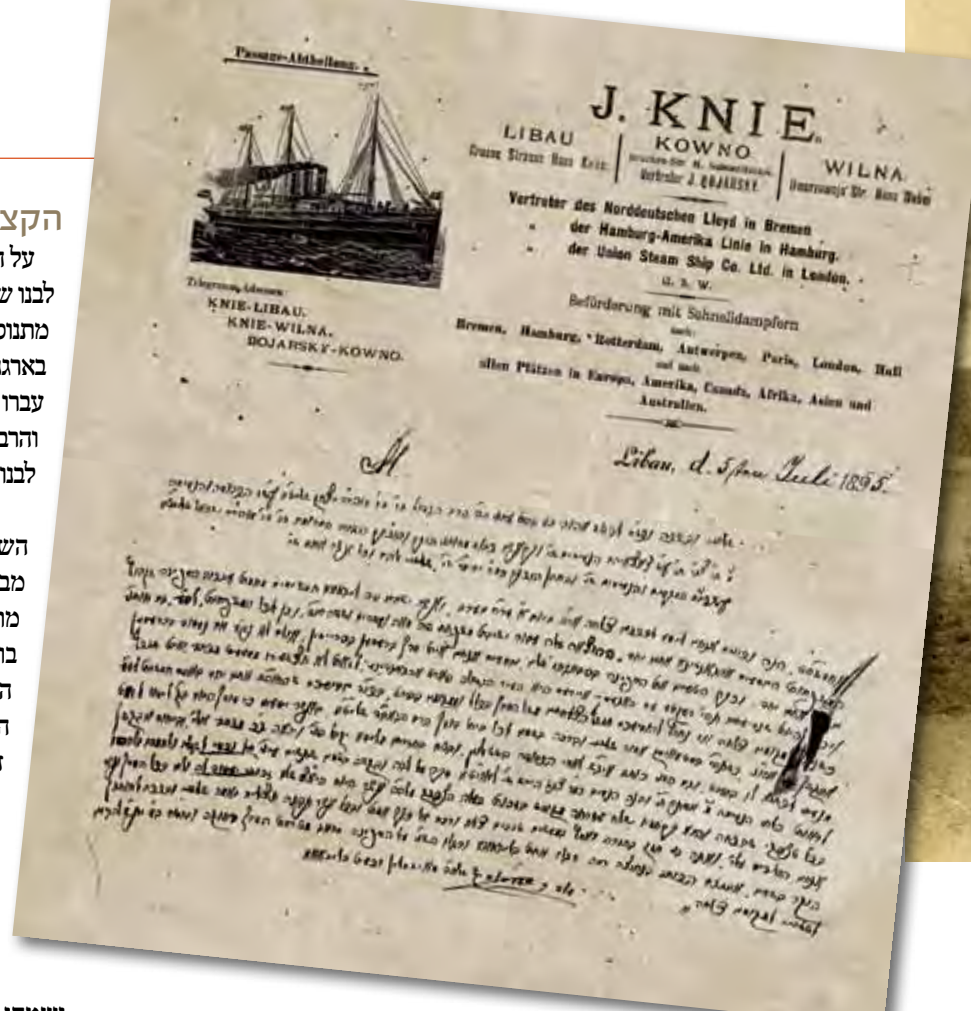
קבוצת מתיישבים דורשת שיתלוו אליה שוחט ומלמד משלה, אך ידי הקאלאניסטיין על התחנתונה. לא למושבות הברון רוטשילד בארץ ישראל מיועדות פני הקבוצה אלא לארגנטינה, למושבות של הברון הירש

"ובשמחתנו מיהרנו להכין דרכנו ומכרנו בתינו והנמצא בגבולנו בתקוותנו החזקה כי במהרה נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה'".
השנה היא שנת תרנ"ה (1895), ימי העלייה הראשונה, הכותב הוא הרב דוד מאזיוועצקי מהעיריה וולקוויסק (Wolkowysk) הסמוכה לברון דוד גינצבורג מסנט פטרבורג שסייע בממונו לקבוצת הנוסעים. אך להיכן בדיוק מיועדת הקבוצה להגיע ומה גורם למנהיגה הרוחני להתלונן בפני הברון?

הנה רבות שמחנו משמועה טובה תדשן עצמותינו כי נספחו לאגודתנו היוצאת עתה ארגנטינה שוחטים מומחים ומורים מובהקים, ובעבודתנו לא נעזוב תורת א-לוהי אבותינו, כי בוקר נשבע לחם כשר ובערב

נאכל בשר כשר. גם לא תישכח מפי זרענו וחי עולם ינטע בתוכנו, והעוזר אבותינו מעולם ללמד תורתו לעדתו ולהצביע שכניתו בכל מקום שגלו, וגדלו והצליחו ועשו פרי בתורה ובחכמה וביראה טהורה, גם היום לא יגרע נחלתנו מארגנטינה להתנער מעפרה ומשממות מדברה להיבנות בה בתי כנסיות ובתי מדרשות וספרי תורה, ולגדל שם בנינו בתורתו יתברך שמו, ולחנך אותם עבודתו ונהיה טובים בעיני א-לוהים ואדם, גם אנחנו גם בנינו אחרינו... והנה חזות קשה הוגד לנו וחיל אחזתנו אל שמועה כי באה הפקודה מהקאמיטעט [ועדה] לבלי קחת השוחטים והמלמדים עם אגודתנו.

הקאמיטעט האמורה היא יק"א (J.C.A. - Jewish Colonization Association), מיסודו של הברון מוריס דה הירש (1831-1896), שהתעשר מהשקעות בפיתוח תשתיות רכבת באימפריה העות'מאנית. בשל פטירת בתו ובנו, הקדיש עוד בחייו חלק ניכר מהונו העצום לפתרון מצוקות היהודים, בעיקר יהודי מזרח אירופה, באמצעות קידום חינוכם והפנייתם להתיישבות חקלאית. לאחר שכשלו הניסיונות ליישב את היהודים במושבות חקלאיות בתוך רוסיה, בעיקר בשל חוסר שיתוף פעולה מצד השלטונות, החלה יק"א לארגן הגירה והתיישבות של יהודים באזורים שונים בעולם, ובעיקר בדרום אמריקה.

Libau, d. 5ten Juli 1895.
הנהגת הרכוש...
הנהגת הרכוש...
הנהגת הרכוש...

להם בשל כך. "וכבר הטענו את הספינה בהבאגאו שלנו", אך הם עדיין אינם יודעים אם יסעו דרך ברמן שבפרוסיה או "שנסיעתנו תהיה רעקטע [ישירות] עד באנעס-איירעס היא העיר הגדולה פארט ארגנטינא".

כמקובל בקהילות ישראל, שלא לאכול משהיטה של אחרים, ופנו בתלונה לברון גינצבורג, פטרונה של הקבוצה: "הלא טוב לנו ליסע עם שוחטנו המובהקים שהורגלנו בהם במדינתנו לבדוק אותם בשבע חקירות ובדיקות, ואם לא יימצא אחת משבע שחיתות או נבלה וטרפה".
חסרי כוח התמקחות, לאחר שמכרו את נכסיהם, המשיכו חברי הקבוצה במסעם לעולם החדש למרות שבקשתם לא נענתה.

יק"א נוסדה ב-1891 על ידי הברון מוריס דה הירש מפריז במטרה לסייע ליהודים שסבלו ממצב כלכלי קשה ומרדיפות, בעיקר במזרח אירופה. הבולטת בפעילויות החברה הייתה יישובם מחדש של יהודים ממזרח אירופה על אדמות שרכשה החברה בדרום אמריקה, בעיקר בארגנטינה ובברזיל. במקביל, הקדישה החברה מאמצים ומשאבים

הקציר הפתיע
על המכתב הבא של האב לבנו שהתגלגל לארכיון מתוססת חותמתו כרב בארגנטינה. שלוש שנים עברו מאז צאתם לדרך, והרב מאזיוועצקי מדווח לבנו:
השנה הזאת הייתה מבורכת בתבואתה. מתחילת החרישה עד בוא תבואתה עלתה הכל כשורה על צד הנפלא, עד שחשבנו זאת לשנת אוסם וברכה בקרב הארץ... גם הארבה איחר מועד בואו מכל שנה עד שנתקשה תבואתה ולא היה ביכולתו לקלקלה, ושמחו בקצירתה כל הקאלאניסטיין [המתיישבים] להביא ברכה אל ביתם הון ועושה.

על אף היבול הנאה כותב האב: "הוסכם אצלנו לצאת מהמדינה הזאת אחר חג הפסח בעזר השם

רבים לחינוך, ובמיוחד לחינוך מקצועי, במאות קהילות מזרח אירופיות, ולקידום מיזמי חקלאות ותעשייה קטנים בארצות אלה. בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי יש שני אוספים של תיקים מחברת יק"א: ארכיון ההנהלה הראשית של יק"א בפריז (עד 1949) ובלונדון, וארכיון המשרד הארגנטיני של יק"א בבואנוס איירס. בתיקי הארכיון של הנהלת

יתברך". הקציר הרב לא נעלם מעיני האדמיניסטרציע - פקידי יק"א - שהחליטו שהגיעה העת להפסיק את התמיכה במתיישבים. עם בוא עת הדיש גילו המתיישבים שמרבית התבואה הייתה תבן ולא בר, והיה בתבואות למחצה לשליש ולרביע מן האומד... והעם צועקים מהיום ללחם, והאדמיניסטרציע אומרים גרפים אתם".
על אף קשיי ההסתגלות לערבות ארגנטינה התפתחו מושבות הברון הירש, ומנו בשיאן הרבה יותר מתיישבים ממושבות הברון רוטשילד בארץ ישראל. כידוע, היו יחסים מעוררים גם בין פקידי הברון לבין אנשי העלייה הראשונה, והם פגעו בהתפתחותן של מושבות הברון בשנות התשעים של המאה ה-19. אך בעוד כיום נותרו רק יהודים מעטים במושבות ארגנטינה, הפכו רבות ממושבות הברון רוטשילד לערים משגשגות בישראל. ■

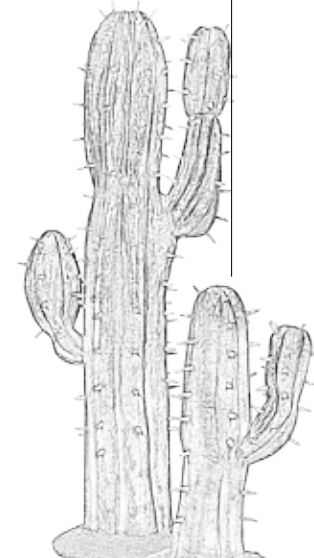
הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי (http://sites.huji.ac.il/archives) עוסק בהצלה, בשחזור ובשימור של תיעוד היסטורי של העם היהודי על כל תפוצותיו, מימי הביניים ועד ימינו.

הארכיונים של יק"א

אוספי יק"א בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי

החברה כ-300 אלף עמודים, הכוללים בין השאר דוחות, מפות, תכניות של בתי ספר וכדומה מהשנים 1891-1971, וביניהם גם תכתובות עם מושבות הברון רוטשילד בארץ ישראל שעברו לניהול יק"א ב-1899. תיקי המשרד הארגנטיני של יק"א מכילים מכתבים, ספרי חשבונות ותיקים אישיים של כ-7,000 מתיישבים, ומתייחסים לשנים 1890-1970.

בתיקי הארכיון של הנהלת

71 ביקורת

בביורגפיה חדשה על ברדיצ'בסקי
חושף אבנר הולצמן את חווית
התלישות של הסופר ושל דורו
ימימה חובב

76 מנבכי הארכיון

שוחט שלא הגיע, אנייה שהתעכבה
בנמל, יכול שהיה קשה מדי אפילו
למלתעות הארבה - צרות רבות ארבו
ליהודים שבחרו בערבות ארגנטינה
ובתמיכתו של הברון הירש
יוחאי בן-גדליה

מדורים

- 4 פותח**
- 6 תמונת החודש**
- 8 בזמן הזה**
- 10 בימים ההם**
- 74 ראו אור**
- 78 רשת סגולה**
- 80 תשבצים וחידות**
- 82 משתתפים**

12 המורה לנבואה

סדר יומו של רבי אברהם אבולעפיה כלל עניינים
לא שגרתיים: ביקור אצל האפיפיור, חידוש
הנבואה ואפילו הבאת הגאולה | **יהודה יפרח**

**24 יהודים? צרפתים?
איטלקים!**

יהודי פיימונטה מקפידים לשמור על המורשת
הצרפתית של אבותיהם, אבל מאז שחרורם
בידי המלך קרלו אלברטו הם נשבעים אמונים
למולדת האיטלקית | **יאב שורק**

42 חמדה גנוזה

עולי תימן העבירו לידיו של יהודה לוי נחום כתבי
יד עתיקים. גם אלה שמתחרטים על כך מודים
שלולא מפעל האיסוף האדיר שלו אוצרות רבים
היו אובדים | **יהודה צבי שטמפר**

50 שגריר טרם זמנו

בזכות יחסי גומלין מבורכים גייס החיד"א כסף
בקהילות הגולה לטובת תושבי ארץ ישראל
ובתמורה העניק להן מחכמתו ומתורתו
עשהאל אבלמן

60 הפרק הבא

התשובות לשאלה מהי היהדות לא רק חושפות
אותה אלא גם משפיעות עליה. היום העמדות
מתקרבות ונכתב פרק חדש בסיפור היהודי
מיכה גודמן

64 בני אהרן האחרונים

מי ראוי לכינוי היוקרתי - שמעיה ואבטליון, הגרים
תלמידי החכמים; או הורקנוס ואריסטובולוס,
האחים היריבים? | **יעקב מדן**

צור קשר

מחלקת מנויים
ושירות לקוחות
03-6277777
service@segulamag.com

פרסום
martag@makorishon.co.il
טל: 03-6277720
פקס: 03-5629944

מכתבים ותגובות
סגולה - מגזין ישראלי להיסטוריה
הגן הטכנולוגי מלחה, ירושלים, 96958
segula@segulamag.com

הצטרף עוד היום למשפחת מנויי

מגזין עשיר ומרתק לכל המשפחה

על כל מה שההיסטוריה שלנו

יכולה לספר

הירשמו עכשיו

וקבלו מנוי שנתי (12 גיליונות) במחיר של 11 גיליונות בלבד!

להזמנת מנוי: 03-6277777

או פנו אלינו בדואר האלקטרוני service@segulamag.com

www.segulamag.com